

УДК 330.322

Федевич Л.С.*кандидат економічних наук
Національного університету «Львівська політехніка»***Алексєєв І.В.***доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»***Ливдар М.В.***кандидат економічних наук
Національного університету «Львівська політехніка»*

КОНТРОЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЯК ОДНА З ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

CONTROL OF INVESTMENT ACTIVITIES ECONOMIC ASSOCIATIONS AS ONE OF THE FUNCTIONS PUBLIC ADMINISTRATION

АНОТАЦІЯ

У статті проведено аналіз зовнішнього контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань. Розглянуто послідовність етапів контролювання, а саме визначення цілей і завдань, інформаційне забезпечення, визначення методів контролювання, спостереження за ходом реалізації, виявлення відхилень від фактичних значень, дослідження причин таких відхилень, розроблення оперативних рішень щодо нормалізації інвестиційної діяльності. Подано складові дослідження під час вибору підрозділу з контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань як одного з елементів нормативного впливу.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, господарські об'єднання, контролювання, нормативний вплив, органи управління.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен анализ внешнего контроля инвестиционной деятельности хозяйственных объединений. Рассмотрена последовательность этапов контроля, а именно определение целей и задач, информационное обеспечение, определение методов контроля, наблюдение за ходом реализации, выявление отклонений от фактических значений, исследование причин таких отклонений, разработка оперативных решений нормализации инвестиционной деятельности. Поданы исследования составляющих при выборе подразделения по контролю за инвестиционной деятельностью хозяйственных объединений как одного из элементов нормативного воздействия.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, хозяйственные объединения, контроль, нормативное влияние, органы управления.

ANNOTATION

The analysis of external controlling of investment activity of business associations is carried out. The sequence of control stages, such as defining goals and objectives, information support, defining control methods, monitoring the progress of implementation, detection deviations of actual values, researching causes of these deviations, development of operational decisions of normalization of investment activities is considered. The research component is presented during selecting a subdivision of controlling of investment activity of business associations as one of elements of normative influence.

Keywords: investing activity, economic associations, controlling, normative influence, authorities of influence.

Постановка проблеми. Контролювання інвестицій в економічній літературі розглядається як діяльність, спрямована на оцінювання рівня

виконання інвестиційних завдань, виявлення відхилень, збоїв, недоліків процесу інвестування. Вона передбачає також виявлення причин їх виникнення та є невід'ємною частиною процесу управління інвестиційною діяльністю.

Контролювання за дотриманням чинного законодавства, що регулює інвестиційний процес, пов'язане з виявленням та дослідженням причин, умов, мотивів та обставин виникнення правопорушень, фактів безгосподарності, розкриття нерегульованих процедур у сфері інвестиційної діяльності, за яких вони з'явилися. За сучасних умов господарювання основною метою стає не тільки перевірка господарських операцій, але й, що найголовніше, профілактика правопорушень. Зазначена діяльність методологічно ведеться недостатньо глибоко, тому способи боротьби з ними не завжди є дієвими. Значною мірою це пояснює відсутність у наукових дослідженнях теоретичної розробки методології та формування системи контролювання. Сучасні ринкові умови господарювання висувають нові проблеми у сфері контролю, від правильного вирішення яких залежать його подальший розвиток і вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та вдосконалення методології та організації контролювання досліджували і ґрунтовно описували вітчизняні та іноземні вчені-економісти [1–13]. У їхніх працях міститься докладний аналіз проблем контролювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зовнішнє контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань характеризується значними проблемами. Їх вирішення пов'язане з розвитком організаційних схем зовнішнього контролю інвестиційної діяльності господарських об'єднань та формуванням комплексного підходу до його реалізації шляхом узагальнення результатів за різними суб'єктами проведення.

Дослідженням нормативних та інструктивних матеріалів встановлено, що інвестиційний контроль містить низку послідовних етапів.

Застосування комплексного підходу дає змогу обґрунтувати основні вимоги, що висуваються до впровадження ефективної системи контролю за інвестиціями в господарських об'єднаннях:

- адекватність організаційного забезпечення системи контролювання інвестиційної діяльності (організаційна структура управління об'єднаннями, система внутрішнього та зовнішнього контролю повинні відповідати масштабам інвестиційної діяльності та вимогам їх нормативного управління);

- регламентація контролю (ефективність функціонування системи контролю прямо залежить від дотримання регламенту контролювання, рівня виконання управлінських функцій, вчасного виявлення відхилень від запланованих показників тощо);

- інформаційна безпека та захист інформації (особиста відповідальність суб'єктів контролю щодо забезпечення схоронності носія та конфіденційності інформації, інтеграція інформаційних ресурсів, отриманих за результатами оцінювання, перевірок, виявлення відхилень тощо).

Управління інвестиційною діяльністю є складним та багаторівневим процесом, що передбачає прийняття управлінських рішень

як на рівні суб'єктів господарювання, так і на рівні держави.

Мета статті полягає в аналізі зовнішнього контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативне управління інвестиційною діяльністю в державних масштабах передбачає планування, організування, стимулювання та підтримку, контролювання та регулювання інвестиційної діяльності, як правило, законодавчо-регламентованими методами.

Виконання зазначених вище функцій доцільно покласти на Департамент інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства, а саме на обласні та районні відділення. Це дасть змогу забезпечити створення координаційного центру, що виконуватиме функції, пов'язані з контролем за використанням інвестицій щодо аналізування його результатів та генерування управлінських рішень. Також за допомогою налагодження функціонування такого координаційного центру (з урахування того, що він акумулюватиме інформацію щодо контролювання господарських об'єднань різними органами системи державного контролю) відбуватиметься створення єдиного інформаційного простору у сфері контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань, а також дослідження їх фінансово-економічних проблем.

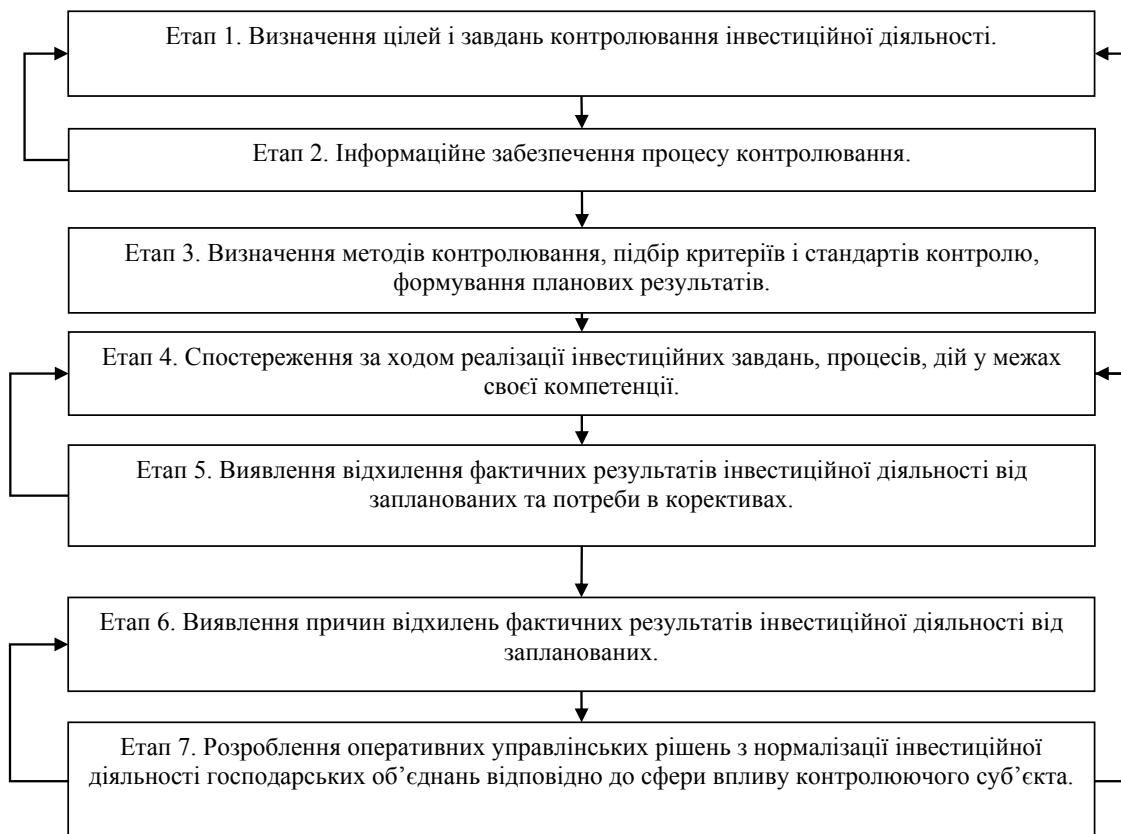

Рис. 1. Послідовність етапів контролювання інвестиційної діяльності

Джерело: складено на основі джерела [1]

Етапи контролювання, пов'язані з виявленням причин відхилень фактичних результатів інвестиційної діяльності від запланованих та розробкою оперативних управлінських рішень з нормалізації інвестиційної діяльності господарських об'єднань, також слід покласти на координуючий орган. Це уможливується завдяки реалізації попереднього етапу (узагальнення результатів окремих процесів контролювання), створенню єдиного інформаційного простору та відповідних змін в організаційній структурі управління (створення робочої групи, виділення спеціального відділу чи постійно діючого комітету).

Згідно з визначенням, наданим Указом Президента України «Про систему центральних органів виконавчої влади» (п. 1.) від 15 грудня 1999 року № 1572/99, державний комітет є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує Прем'єр-міністр України або один із віце-прем'єр-міністрів чи міністрів. Державний комітет (державна служба) вносить пропозиції щодо формування державної політики відповідним членам Кабінету Міністрів України та забезпечує її реалізацію у визначеній сфері діяльності, здійснює управління в цій сфері, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, віднесених до його відання. Державний комітет (державну службу) очолює його голова. Згідно з визначенням державний комітет є центральним органом виконавчої влади, який, безпосередньо не формуючи урядову політику, покликаний сприяти міністерствам та уряду загалом в реалізації цієї політики шляхом виконання функцій державного управління, як правило, міжгалузевого чи міжсекторіального характеру. Загалом комітети доцільно створювати для координації діяльності підрозділів, окремих працівників підприємства та груп, поділу сфери впливу між рівнями управління на підприємствах тощо.

Перше визначення характерне для комітетів, які створюються при Кабінеті Міністрів України, а друге описує сферу впливу рекомендованого комітету при Державній казначейській службі України.

Серед інших варіантів організаційного забезпечення розвитку контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань розглядається створення координуючого відділу (центру).

Щодо робочих груп, то їх створення покликане вирішити питання здійснення реформ та змін у функціонуванні певних елементів систем нормативного управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. Як організаційне забезпечення контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань ці робочі групи можна розглядати лише на початкових етапах розвитку координаційної роботи у цьому напрямі.

Щодо інших видів організаційного забезпечення контролювання інвестиційної діяльності

господарських об'єднань, то вони володіють як перевагами, так і недоліками. Наприклад, створення комітету доцільно в разі диференціації управлінських функцій та залучення до його діяльності щоразу іншого кола фахівців з окреслених проблем, вирішення яких має на меті створення комітету. Крім того, діяльність комітету може бути тимчасовою та припиняється після досягнення мети його створення. А координаційний центр (відділ) не має такого рівня гнучкості та створюється для вирішення певного кола завдань (як правило, не більше 10). Водночас переваги координаційного центру полягають у його спеціалізації та призначенні для вирішення заданого кола завдань, забезпеченні більших можливостей у професійній сфері порівняно з діяльністю комітету (можливість координувати результати контролювання більшої кількості господарських об'єднань).

Загалом вибір підрозділу для контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань пропонуємо поставити у залежність від рівня розвитку та масштабів інвестиційної діяльності господарських об'єднань і рівня диференціації управлінських функцій підрозділу.

Кількісне ранжування масштабів інвестиційної діяльності господарських об'єднань за рівнями пропонуємо здійснювати шляхом поділу на такі три рівні, як високий, середній, низький. Масштаби інвестиційної діяльності визначаються, як правило, за обсягом інвестицій та можливістю їх одержання. Зв'язок між цими двома чинниками є таким: від можливості одержання інвестицій залежить обсяг інвестиційної діяльності; від масштабу інвестиційних проектів залежить потреба в інвестиціях. На ці процеси впливає також інвестиційний клімат в країні, який може або приваблювати іноземних інвесторів, або відштовхувати. Це вплине на масштаби інвестиційної діяльності.

Під час здійснення вибору підрозділу з контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань слід оцінити диференціацію управлінських функцій.

Диференціація – це поділ управлінських функцій, який здійснюється за допомогою горизонтального та вертикального поділу праці та може набувати трьох значень, а саме високого, середнього, низького. Зазвичай висока диференціація передбачає що кожний орган управління (або виконавець) спеціалізується на виконанні окремих видів управлінської діяльності (функцій); середня пов'язана зі зростанням кола виконуваних функцій, суміщенням обов'язків щодо виконання різних завдань в межах організації; низька передбачає виконання одним органом широкого кола управлінських функцій.

Можливі варіанти оцінювання досліджуваних показників та відповідна їм характеристика управлінських процесів наведені у таблицях.

Для прийняття рішення щодо вибору підрозділу для контролювання інвестиційної

Таблиця 1

Складові дослідження під час вибору підрозділу з контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань

Об'єкти дослідження	Варіанти оцінки	Характеристика управлінських процесів
Рівень та масштаби інвестиційної діяльності	Високий (В)	Рівень інвестиційної діяльності на рівні провідних країн світу, сприятливий інвестиційний клімат.
	Середній (С)	Збільшення обсягів інвестиційної діяльності, покращення інвестиційного клімату.
	Низький (Н)	Рівень інвестиційної діяльності на сучасному етапі розвитку ринкових відносин визначається низьким обсягом інвестицій та низькою можливістю їх одержання внаслідок несприятливого інвестиційного клімату.
Диференціація управлінських функцій	Висока (В)	Кожен орган управління (або виконавець) спеціалізується на виконанні окремих видів управлінської діяльності (функцій).
	Середня (С)	Збільшення кола виконуваних функцій, суміщення обов'язків щодо виконання різних завдань у межах функціонального підрозділу.
	Низька (Н)	Виконання одним органом широкого кола управлінських функцій (замість декількох підрозділів).

Джерело: власна розробка авторів

діяльності слід дослідити рівень та масштаби інвестиційної діяльності, диференціацію управлінських функцій. Можливі варіанти оцінювання досліджуваних показників та відповідна їм характеристика управлінських процесів наведені в табл. 1.

Визначення підрозділу для контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань рекомендовано здійснювати на основі попарного аналізування усіх можливих варіантів оцінювання зазначених об'єктів (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика можливих параметрів ознак вибору підрозділу для контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань

Рівень та масштаби інвестиційної діяльності		Диференціація управлінських функцій		
		В	С	Н
Високий	В	2	2	2
Середній	С	2	3	1
Низький	Н	3	2	1

Умовні позначення: 1 – робоча група; 2 – координаційний центр (відділ); 3 – комітет

Джерело: власна розробка авторів

Отримані варіанти співвідношення досліджуваних чинників дають змогу сформулювати висновки щодо вибору підрозділу для контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань.

Висновки. Отже, за умов негативного впливу кризових явищ на економіку України спостерігаються спад виробництва, а особливо товарів загальногосподарського споживання, напруженість на споживчому ринку, знижуються купівельна спроможність національної валюти та життєвий рівень населення, що свідчить про вкрай незадовільний фінансовий стан країни.

Отже, підвищення ефективності виробництва, збільшення обсягу товарообігу залежать

насамперед від стабілізації національної економіки, прискорення темпів росту виробництва товарів широкого вжитку, засобів виробництва, сфери послуг, що відбувається завдяки розвитку інвестиційної діяльності, формуванню господарських об'єднань.

З іншого боку, для оздоровлення фінансового стану Україна потребує докорінної реорганізації системи управління, зокрема посилення контролю за створенням та використанням матеріальних ресурсів і грошових коштів.

У сфері інвестиційної діяльності господарських об'єднань окреслених цілей можна досягти шляхом розвитку нормативного управління інвестиційною діяльністю, що передбачає вдосконалення функції контролювання.

Внаслідок реалізації розроблених рекомендацій з удосконалення контролювання як елементу системи нормативного управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань його результативність підвищиться.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гайдай Г.Г. Механізм формування інвестиційної стратегії автотранспортних підприємств в ринкових умовах. Управління проектами, системний аналіз і логістика: наук. журнал: в 2 ч. Серія «Економічні науки». 2014. Ч. 2. Вип. 13. С. 39–49.
2. Дафт Р. Менеджмент / пер. с англ. 6-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 864 с.
3. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. Київ: Ельга; Ніка-Центр, 2002. 358 с.
4. Кореняко М.Г. Муніципальні запозичення як інструмент підтримки економічного розвитку регіонів. Регіональна економіка. 2008. № 4. С. 28–31.
5. Корінко М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація: монографія. Київ: Інформ.-аналіт. агентство, 2007. 429 с.
6. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: монографія. Львів: вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 344 с.

7. Мельник Т.Ю. Деякі організаційні аспекти контролювання в управлінській діяльності. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1823/1/47.pdf>.
8. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / пер. с англ. Москва: Дело, 1998. 704 с.
9. Пецович М.Д. Сутність та структурна декомпозиція системи поточного контролювання підприємства. Вісник Хмельницького нац. ун-ту. Серія: Економічні науки. 2010. № 3. Т. 1. С. 143–147.
10. Пецович М.Д. Формування системи поточного контролювання на інституційному рівні. Вісник Нац. ун-ту «Львівської політехніки». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2011. № 714. С. 134–138.
11. Плугарь О.В. Організація контролювання процесів обслуговування на підприємствах туристично-рекреаційного комплексу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Сімферополь, 2010. 20 с.
12. Nicholas C. Siropolis. Small Business Management: A Guide to Entrepreneurship. Boston: Houghton Mifflin Company, 1990.
13. Robert N.A., Govindarajan V. Management control systems. N.-Y.: McGraw-Hill/Irwin, 2004. 768 p.